

5310

10.

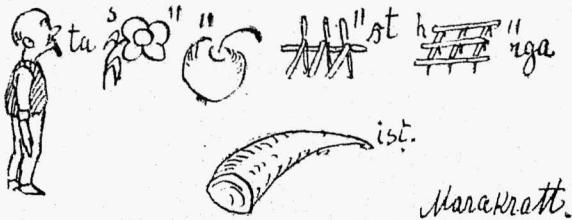

◆ VIKERKAAR ◆

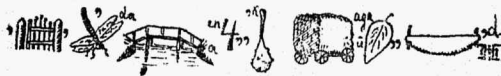

SP,
7660

PILTMÔISTATUSED.

Marakratt.

№ 9.

Vastutav toimetaja M. Nurmik.
Tegev toimetaja A. Oengo-Johanson.

1922.

ON LENNUL SUVILINNUD.

Prantsuskeelest vabalt Anna Haava.

n lennul suvilinnud,
Läeb Lõuna nende tee —
Kus kaugel, mere taga
Neid kutsub kevade.

Küll tahaksin ka mina
Kord sinna rännata,
Kõik ulgumaade ilu
Ja hiilgust imesta.

Ent ikka jälle koju
Ma tõttaks tulema —
Mind kutsub tuhattundel
Mu kallis isamaa.

rantsuse aurik sõitis Hispaaniast Barceloonast Genuasse. Laeval oli hulk reisijaid. Sääil leitud prantslasi, itallasi ning shveitslasi. Nende seas oli ka umbes 11-aastane poiss, vaeselt riietud. Vanemaid ega tuttavaid tal kaasas ei olnud. Nagu metsloom hoidis ta end kõrvale ja oli tõsine. Ta pidi ka tõsiselt vaatama, sest aasta ta-

gasi olid tema vanemad Padua ümbrusest teda tsirkusse müünud. Sääil õpetati teda lüües ja sõimates igasuguseid numbreid tegema. Ta rändas tsirkusega läbi Prantsusmaa ja Hispaania. Alati kannatas ta nälga. Viimaks ei kannatanud poiss Barcelonasse jõudes nälga ja lööke enam välja ja põgenes salaja Itaalia konsuli juure. See tundis vaesest poisist kahju, ostis talle selle laeva pileti ja andis kirja ühes Padua linnapääle. See pidi poisi vanemaile, neile, kes ta ära müünud, kätte saatma. Poiss oli räbalais ja kõhn ning haige. Ta asus teise klassi kajutis. Mitmed küsisid talt uudishimulikult midagi, kuid ta ei vastanud, näitas nagu oleks ta kõigile pääle vihane. Kuid kolm prantslast said oma küsimustega poisi keelepaelad lahti. Katkuliselt jutustas ta Veneetsia murdes prantsuse ja hispaania keeli segades oma kurva du-

loo. Reisijad mõistsid pea kõik, mis ta rääkis. Osalt kaastundmusest, osalt nokastanud olekust, mida joodud vein oli teinud, andsid nad talle raha, naljatasid ja katsusid igapidi poissi rääkima sundida. Et teised reisijad lähemale tulid, andsid need kolm, et pärast kiidelda, poisile veel raha. Poiss pani rahad tasku ja tänas sosinal, kuid esimest korda naeratava pilguga, ja läks kajutisse koikale pikutama, et kõigi eelseisvate asjade üle järele mõtelda. Saadud raha eest võiks ta laeval enesele toitu osta pääle kaheaastase nälgimise. Genuas oleks võinud ta enesele ülikonna osta. Ta arvas, et vanemad teda märksa paremini vastu võtavad, sest tal oli ju midagi taskus. See raha oli talle väike varandus.

Nii mõtles ta igat asja, sel ajal, kui kolm reisijat lõunalauala söid ja viina jõid, rääkisid oma reisidest ja maist, kus nad olid olnud. Lõpuks hakkasid ka Itaaliast rääkima. Üks hakkas võõrastemaju, teine raudteid sõimama ja edasi rääkisid nad kõike halba Itaaliast. Üks arvas paremaks, Lapimaal reisida; teine tõendas, et itaallased on petised ja röövlid; kolmas lisas juure, et itaalia ametnikud ei mõista kirjutadagi. — Viisakuseta rahvas, kordas esimene. — Porine rahvas, lisast teine. — Kõik on var . . ., hüüdis kolmas. Ta tahtis „vargad“ ütelda, kuid ei saanud, sest terve vask- ja hõberahade pilv sadas neile kaela. Nad said vihaseks ja tõusid üles ümber vaadates. Uus kamalutäis vaskrahasid sadas neile uuesti kaela.

„Võtke tagasi oma raha,“ hüüdis poiss neile põlgavalt, koikast välja tulles. „Ma ei taha nende käest andi, kes mu isamaad teotavad!“

E. Amicio järele J. Kitsing.

PRINTS JA KERJUS.

Mark Twain.

(Järg.)

XXIII. Ära tõugatud.

Kuningas istus paar minutit mõtetes, lõi siis silmad üles ja ütles:

„See on imelik — väga imelik. Ma ei saa sest aru.“

„Ei, pole sugugi imelik, kõrgus. Tunnen teda läbi ja läbi ja säärane ülespidamine tema poolt on täiesti loomulik. Ta oli nadikael sündimisest saadik.“

„Oh ei, ma ei kõnelnud sugugi temast, Sir Miles!“

„Mitte temast? Kellest siis? Mis on nii imelik?“

„See, et kuningat sugugi taga ei otsita.“

„Kuidas? Mis? Ma ei saanud vist õieti aru.“

„Kas tõesti? Kas see sind siis ei imesta, et terve riik veel käskjalgu ja üleskutseid minu kirjeldusega täis pole ja et mind veel sugugi otsitud ei ole? Kas ei peaks see põhjust andma tõsiseks mureks, et riigipää on kadunud? — et mind enam kuskilt ei leita?“

„Tõsi küll, minu kuningas, mul läks see meelest.“ Hendon ohkas ja pomises endamisi: „Vaene õnetu poiss — ikka veel vaevab see sonimus ta meelt!“

„Kuid mul on plaan, mis meid mõlemaid hädast võib aidata — kirjutan kolmes keeles — ladina, kreeka ja inglise keeles kirja, ja sina vii ta homme hommikul Londoni. Ära teda kellelegi muule anna, kui minu onu lord Hertfordi kätte; kui ta selle näeb, tunneb ta selle kohe ära ja saab aru, et see on minu kirjutatud. Siis saadab ta mu järele.“

„Kas ei oleks parem, minu vürst, kui siin ootaksime kunni oma isiku tõestan ja oma õigused päranduse kohta kindlaks jõuan teha? Mul oleks siis palju rohkem võimalust — —“

Kuningas katkestas käskivalt ta kõne:

„Rahul! Mis tähendab sinu armetu pärandus, mis tähendavad sinu viletsad huvid terve riigi ja rahva hää käekäigu ja kuningliku aujärje puutumatusena võrreldes?“ Siis lisas ta pehmel toonil juure, nagu kahetsedes oma valjust: „Kuule mu sõna ja ära karda, mina päästan su õigused, tasun su vaeva — tasun seda rohkem kui rikkalikult. Pean sind meeles, selle poolest ole täiesti rahul.“

Nende sõnadega võttis ta sule ja asus laua taha tööle.

Sir Milesi mõtted pöördusid uuesti hiljuti möödunud juhtumise juure. Ja nii sügavad olid need mõtted, et kui kunin-

gas talle kirja kätte andis, mis ta praegu oli kirjutanud, võttis Miles selle vastu ja pani tasku, ilma et sest ise oleks teadlik olnud. „Kui imelik oli Edith'i ülespidamine,“ pomises ta. „Tundis ta mu ära, või ei tunnud ta mind? Aga oota! Ma nagu hakkaksin aimama! Võib olla, sündis see tema mõjul — tema käsul — tema sunnil, et ta valetas. Selles seisabki saladus! Mõistatus on selge. Ta näis surmani ehmatanud — jah, Hugh sundis teda seks. Ma lähen ta juure, otsin ta üles; nüüd, kus Hugh ära, kõneleb ta vabalt, ütleb kõik suisa südame päält ära. Temas äraandlikkust ei ole — ei, tema on alati olnud aus ja otsekohene. Ta armastas mind noil muistseil päevil — ses on mu päästmine; keda kord oled armastanud, seda petta ei suuda.“

Ta astus südilt ukse juure; samal ajal avanes see, ja sisse astus leedi Edith. Ta oli väga kahvatu, kuid kõndis kindlal sammul, ja ta olek oli täis graatsiat¹ ja õrna väarikust². Ta nägu oli kurb kui ennegi.

Miles ruttas, õnnesära silmis, kartuseta ta juure, kuid Edith tegi vaevalt märgatava tõrjuva liigutuse, ja Miles seisatas. Edith istus maha ja palus teda sedasama teha. Sel lihtsal moel riisus ta Milesil kõik sennise seltsimehelikkuse tunde ja tegi tást võõra ning külalise. Leedi Edith ütles:

„Härta, tulin teid hoiatama. Hullumeelseid on raske pettekujutlustest vabastada, kuid kahtlemata saavad nad hädaohust aru. Usun, et ise oma unistust tõeks peate, sellepärast ei saa teid süüdistada — kuid ärge kauem siin viibige, sest siin on Teil kardetav olla.“ Ta vaatas otse Milesi silmadesse ja lisas mõjuvalt juure: Seda kardetavani, et Teil väga palju sarnadust on meie vaese kadunud poisiga, ja et tema just Teie nägu peaks olema, kui ta veel elus oleks.“

„Aga taevake, proua, ma ju olengi tema!“

„Usun, et Te isiklikult selles ei kahtle. Teie ausust ma ei kahtlusta — tahaksin Teid ainult hoiatada. Minu abikaasa on siin peremees; ta võimul ei ole piiri; rahvas võib siin jõukaks minna, võib nälga surra, nii kuidas tema soovib. Kui Teil sarnadust poleks selle mehega, kelleks end nimetate, siis jätkaks ta Teid Teie pöörase unistusega rahule; aga uskuge mind, mina tunnen teda, ma tean mis ta teeb; ta nimetab Teid igapähe ees nõdrameelseks petiseks ja kindel on, et kõik tema järele sedasama korrutavad. Ta vaatas endisel aineti pilgul Milesi otsa ja lisas juure: „Kui oleksitegi Miles Hendon, ja

1) kergeid, ilusaid liigutusi.

2) väärtustunnet.

temal ja kogu ümbruskonnal oleks see selgesti teada — kaalu-ge hästi järele, mis ma teile ütlen — ei väheneks Teie seisukorra hädaohtlikkus sugugi, jääks Teie seisukord sama väljapääsematumaks; ta salgaks Teid maha, annaks Teid kohtu kätte, ilma et ükski julgeks sõnagi Teie kasuks ütelda.“

„Usun, usun seda täiesti,“ vastas Miles mõrudalt. „See võim, mis elupõlise sõbragi teisest võõrutab ja lahti kisub, suudab kindlasti ka need sõnakuulmisele sundida, kelle elu ja teenistus kaalul seisavad, kuna neil pole mingi truuduse ega au ämblikuvõrke takistamas, mis võiksid seeläbi katkeda.“

Nõrk puna ilmus pilguks daami põskedesse, ja ta lõi silmad maha; kuid ta hääles ei tundunud meeleliigutust, kui ta jätkas.

„Hoiatasin Teid, hoiatan Teid veelgi ja annan Teile nõu ruttu ära minna. Vastasel korral saadab see mees Teid hukka. Ta on türann³, kelle hinges pole aset halastusele. Mina, kes olen ta pärisori, tean seda. Teie nõuded on ähvarduseks ta tiitlile⁴ ja varandusseisule; tungisite ta kallale tema oma majas — kui siia jääte, on Teie hukatus kindel. Minge — ärge kõhelge. Kui Teil rahast puudus, võtke see kukkur ja katsuge altkäemaksu teel teenijailt läbipääsu nõutada. Hoiatan Teid, ja palun, võtke minu hoiatus kuulda ning põgenege sennikaua kui seks võimalus on.“

Miles lükkas rahakoti käeliigutusega tagasi, tõusis püsti ja seisis Edithi ees.

„Luba mulle ainult üht,“ ütles ta. „Vaata minu otsa, et näeksin, kas sinu pilk on kindel. Nii — nüüd vasta mulle. Kas olen Miles Hendon.“

„Ei. Ma Teid ei tunne.“

„Vannu!“

Vastus oli tasane, aga selge —

„Vannun.“

„Oo, see mõjub uskuapanevalt.“

„Põgenege! Miks Te kallist ajast raiskate? Põgenege ja katsuge end päästa.“

Samal silmapilgul tungisid linnavahid saali ning algas äge võitlus; kuid Hendonist saadi varsi jagu, ning ta tassiti minema. Ka kuningas võeti kinni, ja mõlemad viidi ahelasse-seotult vangi.

XXIV. Vangis.

Üksikud kongid olid kõik täis; sellepärast neediti sõbrad suure ruumis kinni, kus peeti inimesi, kelle pääl ainult vä-

³) hirmuvalitseja.

⁴) aunimele.

hemad süüdistused lasusid. Neil oli seltsi, sest siin oli päale paarikümne käsiraudus ja ahelais vangi, mõlemast soost ja mitmesuguses vanaduses. Kuningas leekis meeleheitlikust vihast hammustava teotuse üle, mis ta kuninglikule seisusele osaks saanud, kuid Hendon oli tusane ja vaikne. Ta oli päris segane. Ta oli tõtanud koju hõiskava südamega, lootes leida oma kallid kodused rõõmust pool-segastena ta ilmumise puhul; ja selle asemel oli teda halvaks peetud ja vangikotta heidetud. Ta tundis end mehena, kes ilutsedes läinud välja vikerkaart imetlema ja keda välk ootamata rabanud.

Kuid aegamööda selgusid ta segased ja vaevavad mõtted ning Edith sai ta kaalumuste keskpunktiks. Ta silmitses vaimus veel kord ta ülespidamist ja vaatles seda igas valguses, kuid ei jõudnud ühelegi rahuldavale otsusele.

Määrinud ja närunenud seisukorras vangivammusesse mässituna veetsid¹ Hendon ja kuningas rahutuma öö. Altkäemaksu eest oli vaht mõnele vangile viina muretsenud; rop-pude laulude laulmine, kaklemine, kisa ja trimpamine olid selle loomulikuks tagajärjeks.

lärgneva nädala kestel olid päevad ja ööd tüütumalt ühetoonilised sündmustiku poolest. Mehed, kelle nägudest Hendonil enam-vähem selge mälestus oli, tulid päeval „petist“ vaatama ning teda võõraks tunnistama ja haavama: öösel aga jätkus joomine ja lärmamine ühetasasel reeglipärasusel. Siiski tuli neisse sündmustesse viimaks muutus. Vaht tõi vana mehe vangikotta ja ütles talle:

„Kuritegija on siin ruumis — võta nüüd silmad pähe, ja kui võid, siis ütle, missugune neist tema on.“

Hendon vaatas üles ja teda valdas meeldiv tundmus esimest korda kogu vangisviibimise aja jooksul. Ta ütles iseene-sele: „See on Blake Andrews, mu isa perekonna eluaegne teenija — hää südamega ausameelne mees, õiglane ja ustav läbi ja läbi.“

Vanamees vaatas ringi, heitis iga näo päale põgusa² pilgu ja ütles viimaks:

„Ma ei näe siin kedagi päale alatumate ulakate, ja tänavajätiste. Missugune nendest see peaks olema?“

Vaht naeris.

„Siin,“ ütles ta. „Silmitse seda hulgust ja ütle mulle, mis sa arvad.“

Vanamees lähenes, tunnistas Hendoni tõsiselt raputas pääd ja ütles:

1) veetma — mööda saatma.

2) põgus — põgenev, ruttu kaduv.

„Heldekene, ei see ole Hendon — ega ole kunagi olnud!“
Vaht hirnus toorest hüääninaeru ja sõnas:

„Ütle talle kord õige põhjalikult oma arvamine. vana-
mees — kõik teevad seda. Leiad omale sellest lõbusa aja-
viite.

Siis läks ta esikotta ja kadus. Vanake langes aga põlvili ja sosistas:

„Tänu taevale, et jälle oled tagasi tulnud, minu isand! Arvasin, et seitse aastat tagasi surma olid saanud ja näe, siin sa oled! Tundsin su kohe ära, kui sind nägin; mul oli äärmiselt raske ükskõikset nägu teha ja näidata, kui ei leiakski ma siin muud kui viletsaid kaabakaid ja tänavahulguseid. Olen vana ja vaene, sir Miles; kuid käsi ainult, ja mina olen valmis igal pool avalikult tõtt kuulutama, kuigi mind selle eest üles poodaks.“

„Ei,“ ütles Hendon, „ära seda tee. See oleks sulle hukatuseks ega tooks minu asjale kuigi suurt tulu. Kuid ma tänan sind, sest sa sisendasid³ mulle jälle natuke usku kaasinimestesse.“

Vana teenija sai Hendonile ja kuningale väga kasulikuks, sest ta võttis omale vahetevahel vaba aega, et esimest moraalselt toetada ja teisele ühtelugu maiustusi vangitoidu parandamiseks tuua; samuti teatas ta ka jooksvaid uudiseid.

Nii selgus haav-haavalt perekonna saatus. Artur oli kuue aasta eest surnud. See kaotus ühes asjaoluga, et Miles'ilt teateid ei saadud, mõjus hävitavalt isa tervise pääle; ta arvas tundvat surma lähenemist ja soovis Hugh ja Edithi seisukorrale tarvilikku kindlustust anda enne kui hingama läks; kuid Edith palus ainekeeli tähtaja pikendamist, lootes, et Miles tagasi tuleb; siis saadi kiri Milesi surmasõnumiga; hoop vapustas raskesti sir Richardi tervist, ta arvas oma surmatunni ligi olevat, sellepärast käisid tema ja Hugh tungivalt pääle, et laulatus ära peetaks; Edith palus veel natuke oodata ja sai pikendust esiteks kuu aja, siis kahe ja lõpuks kolme kuu pääle. Pärast viimast tähtaega peeti sir Richardi surmavoodi juures pulmad ära. Abielu ei saanud õnnelik. Ümbruses teati salaja kõnelda, noorik leidnud varsi pääle pulmi abikaasa paberitest mõned lõpetamata kavad saatusliku kirja kohta ning süüdistanud abikaasat laulatuse — ja ka sir Richardi surma — kiirendamises alatuma võltsimise läbi. Jutte halastamata ümberkäimisest leedi Edithi ja teenijatega kuuldi igal pool; ja isa surmast pääle heitis sir Hugh kõik silmakirjaliku pehmuse kõr-

³) sisendama — (mõtet) sisseandma, uskuma panema.

vale ning muutus armutumaks isandaks kõigile neile, kelle eluülespidamine olenes temast ja ta varandusest.

Üht asja Andrew'i jutust kuulas kuningas iseäranis elaval huvitusel:

„Räägitakse, kuningas olla nõdrameelne. Kuid ärge jumala pärast edasi jutustage, et mina seda ütlesin, sest kuuldavasti karistatakse selle eest surmaga.“

Tema kuninglik kõrgus vaatas teravalt vanakese otsa ja ütles:

„Kunings ei ole hullumeelne, kulla sõber — ja sulle oleks kasulikum, kui teissuguste asjadega tegemist teeksid, kui niisuguste mässuliste lorajuttudega.“

„Mis poiss sellega tahab ütelda?“ ütles Andrew, üllatatud äkilisest kallaletungimisest säält poolt, kust seda ei teadnud karta; Hendon andis talle märku, ja vanake ei küsinud rohkem, vaid jätkas pajatamist:

Kadunud kuningas maetakse päeva-paari pärast Windsor'i maha — 16-dal selle kuu päeval — ja 20-ndal kroonitakse uus kuningas Westminsteris.“

„Minu arust tuleks ta enne üles otsida,“ pomises majesteet; ja lisas siis kohe kindlasti juure: „Aga nad peavad muidugi asja üle veel aru, ja mina samuti.“

„Nad kavatsevad —“

Kuid vanamees ei rääkinud rohkem — hoiatav märguanne Hendoni poolt katkestas ta tähenduse. Ta võttis jutuide uuesti üles:

„Sir Hugh läheb kroonimisele — ja suurte lootustega. On arvata, et ta peerina tagasi tuleb, sest lordprotektor peab talt suurt lugu.“

„Missugune lordprotektor?“

„Tema vürstlik kõrgus, Somerseti hertsog.“

„Missugune Somerseti hertsog?“

„Heldekene, ega neid olegi rohkem kui üks — Seymour, Hertfordi krahv.“

Kuningas küsis lõikavalt:

„Mis ajast on tema hertsog ja lordprotektor?“

„Viimasest näärikuu päevast saadik.“

„Ja kes ta selle au sisse tõstis?“

„Tema ise ja Suur Nõukogu — väikese kuninga toetusel.“

Majesteet võpatas. „Kuninga toetusel!“ hüüdis ta. „Missuguse kuninga?“

„Missuguse kuninga! Et meil üksainus ongi, siis pole raske vastust leida — tema püha majesteedi kuningas Edward

kuuenda toetusel. keda Jumal kaitsku! Iah, ta olla väike, armas, hääsüdamlik kelm; ja kas ta nüüd nõdrameelne on või ei — teatakse ju rääkida, ta tervis minna päev-päevalt paremaks — aga kindel on, et kõik kohad on tema kiitust täis, ning kõik õnnistavad teda ja läkitavad taeva poole palveid, et ta õige kauaks Inglismaa üle jääks valitsema. Juba ta valitsuse algus, vana Norfolk'i hertsogi elupäästmine, annab tunnistust ta lahkest südamest. Ja praegu on kuningas ametis nende raskete halastamata säaduste kaotamisega, mille all terve rahvas ägab.“

See uudis tegi kuninga üllatusest keeletumaks ja pani ta nii sügavalt ja raskesti mõttesse, et ta enam vanamehe juttu ei kuulnud. Ta mõtles, kas „väike kelm“ vahest ei olnudki see kerjus, kelle ta enda riites lossi jätnud. See näis siiski võimatu, sest kahtlemata pidi ta kommetest ja jutust selgesti paistma, kes ta oli, kuigi ta end olekski Walesi printsiks tunnistanud — ning siis oleks teda paleest minema pekstud ja ühtlasi hakatud päris printsi otsima.

Samal päeval toodi üheks ööks mõned vangid, kelle võimud juba järgmisel hommikul mitmeisse kuningriigi osadesse pidid viima, et lasta neile sääl teenitud nühtlus osaks saada. Kuningas ajas nendega juttu. Kohe algusest päale oli ta põhimõtteks võtnud vangide usutlemise teel ennast kuninga ameti vastu valmistada — ning nende kurvad lood lõikasid teravalt ta südamesse. Üks neist oli pool-nõdrameelne naisterahvas, kes kangrult paar küünart riidet oli varastanud — nüüd ootas teda poomissurm. Teine oli mees, keda süüdistati hobu-sevarguses; et tõestusi polnud, pidanud ta end ju võlla eest kaitsuks, ja saanud parajasti vabaks, kui ta vastu uus süüdistus tõstetud: ta olevat kuninga pargis hirve tapnud. Seekord leidunud tõestusi, ja nüüd poodavat ta üles. Säälsamas oli ka kaupmehe sell, kelle lugu kuningat iseäranis sügavasti liigutas ja erutas. Noormees rääkis nimelt, ta leidnud ühel hommikul jahikulli, kes omanikult põgenenud, ja võtnud ta koju kaasa, arvamises olles, tal olevat täis õigus teda enesele pidada; kuid kohus leidnud ta varguses süüdi olevat ja mõistnud ta surma.

Kuninga hing süttis vihale nende metsikuste pärast, ja ta palus Hendoni kullakeeli ometi vangirauad lõhkuda ja ühes temaga Westminsteri minna, et tal võimalik oleks oma aujärge tagasi saada ja oma vägeva valitsuskepi võimul nende õnnetute elu päästa. „Vaene laps,“ õhkas Hendon, „nende vaesekeste lood tõid ta haiguse tagasi — oh, poleks olnud seda hirmsat juhtumist, siis oleks ta varsi terveks saanud.“

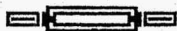

Nende vangide hulka kuulus vana õigusteadlane — kalgi näo ja kartmata ilmega mees. Kolme aasta eest oli ta kirjutanud pamfleti⁴ lordkantsleri kohta, milles teda ülekohtuste tegude pärast süüdistas. Ta oli selle eest häbitulpa sattunud ja kõrvad kaotanud, millele veel lisaks advokaadi seisusest väljajäetmine, 3000-naelsterlingiline rahatrahv ja eluaegne vangistus. Hiljuti korranud ta oma süüteo, ja mõistetud selle tagajärjel oma kõrvade viimsete jäänuste kaotamisele, 5000-naelalise trahvi maksmisele, mõlema palge põletamisele ja edasijäämisele eluaegsesse vangistusse.

„Need on auväärt armid,“ ütles ta halle juukseid tagasi lükates ja oma kõrvade veristatud asemeid näidates.

Kuninga silmad läikisid kirklikult. Ta ütles:

„Ükski ei usu minu sisse — ka sina mitte. Kuid ükskõik — kuu aja pärast oled vaba; ning veel rohkemgi — säädused, mille põhjal sind on teotatud ja Inglise au jalgega sõtkutud, kustutatakse kohturaamatuist maha. Maailmas ei valitse mingit õigust; kuningad peaksid oma säädusi tegelikult tunda saama ja halastust õppima.“

LAHKUV SUVI.

H. Vühner.

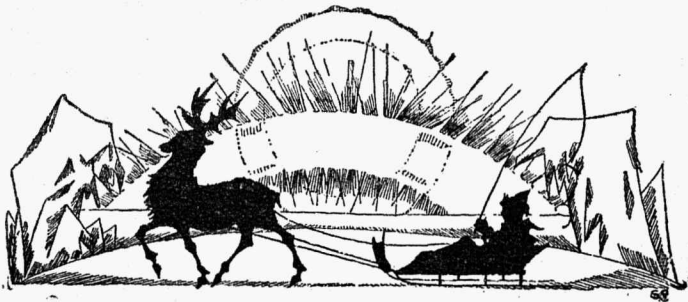

Õrgel õhumeres kured
lõuna poole ruttavad —
Suveke, kas juba sured,
kahanedes kahvatad?

Juba kirjuvärviliseks
mets ja võsa muutunud.
Höbelõngu lendamiseks
heitavad ämblikud.

Juba jõe ääres talus
pindahoobid kostuvad —
Suveke, mu hingel valus,
et end teele valmistad.

⁴) pamflet — pilkekiri.

FRITJOF NANSENI POLAARSÕIT.

Sven Hedini järele H. Valma.

Julge kajakusõit.

orm ulus, ja tuiskas lund. Et reisimeestel enam telki polnud, ronisid nad ööseks kelkude vahele, kattes end päält purjega. Kord jooksis Nansen suuskadel otse vette ja oleks tingimata uppunud, poleks mitte Johansen veel viimasel silmapilgul juure jõudnud ja ta välja aidanud. Jää oli õhuke ja sula lumelõrtsuga kaetud; kandvamat jääd tuli iga kord hoolega otsida, seetõttu jõudsid nad väga pikka edasi. Juba jälle hakkasid toiduained lõpma; aga mis sest: meri ju aina kihab merihobustest. Karjadena jääl lamades olid need loomad tihti nii julged, et Nansen neile üsna lähedale minna ja neid päevapildistada võis. Isegi kui neist mõni maha lasti, ei liigutanud endid teisest kohalt. Alles siis kui neile suusakeppidega otse naha kallale mindi, paterdasid loomad üks teise järele pikas reas jääservale ja sukeldusid pää ees vette, mis suurte loomade tugevaist liigutusist nagu pajas kees.

Kord oli jää nii sile ja tuul nii soodne, et Nansen ja Johansen kelkudele purjed pääle tõmbasid, ise suuskadel kumbki oma kelgu ninna tüürima asusid ja nii tuule käes edasi lendasid, et ümberringi aina vilistas!

Teine kord purjetasid nad kõrvuti seotud kajakuil ja, et paremini ümbrust tähele panna, maabusid ühel väikesel saarel. Kajakud kinnitati merehobunahkse köiega rannale. Saa-

rel ringi käies vaatas Johansen kord juhtumisi merele ja hüüdis järsku: „Pea!“ Säääl rogovad ju meie kajakud!“

Mõlemad tormasid rannale. Tugev maatuul ajas kajakutes terve nende varanduse ja olemasolu hädalisemad tarbed välja ulgumerele!

„Siin minu taskukell“, hüüdis Nansen, viskas riided maha, kargas jääkülma vette ja ujus sõiduriistadele järele. Need aga ajusid lainetel rutemini kui Nansen ujuda suutis! Juba ta tundis kuidas liikmed tarretama hakkasid, aga siin jääde vahel uppuda polnud igatahes pahem kui ilma kajakuita tagasi pöördma! Nii siis kõige jõuga edasi! Kui väsis, sirutas end veidikeseks selili, — Johansen tammus vahepeäl jää äärel meeleteitel edasi-tagasi — aga säääl ujus Nansen juba jälle ja hakkaski viimaks kajakutele järele jõudma. Johansen hõiskas; veel üks viimane pingutus ja juba peaaegu uppumisel, õnnestas Nansenil siiski ühest kajakust väljaulatavast suusast kinni haarata; sellest hoidis ta kinni, et kõige püält ometi kord hinge tagasi tõmmata. Siis ronis ta viimase jõupingutusega ühte kajakusse ja asus tagasi sõudma, ise kõigest kehast külmetades ja hambaid lõgistades. Aga maale ta jõudis; Johansen tõmbas ta kohe magadiskotti ja kattis teda üle selle veel kõigega, mis kätte juhtus. Pääle mõnetunnilist und oli hiiglatugev Nansen jälle ärkvel ja terve kui kala vees ning tegi õhtusöögile kõigiti au. — Hiljemini tunnistas Johansen Nansenile, et möödunud silmapilgud olnud kõige pahemad, mis ta kunagi läbi elanud.

Ikka edasi lõuna poole läks nende kaelamurdev reis üle jää ja lainete. Enamasti purjetasid nad nüüd kajakuis. Ühel päeval ilmus just Nanseni kajaku kõrval üks merihobu veepinnale, surus oma lõõgihambad üle paadi ääre ja oleks selle ühes seesistujaga peaaegu soolasesse sügavusse kaasa tõmmanud. Oli loom juba eemale ujunud, tundis Nansen korraga, et tal jalge ümber märjaks läks. Kiiresti sõudis ta lähemale jää-äärele, kuhu ka kajak kohe ära vajus, õnneks madalasse vette. Kõik seesmine kraam oli aga läbi märg ja rikutud. Sõiduriista vigastuse parandamiseks tuli pikalt paigale jääda. —

Nanseni reis on ainuke omasarnane kangelas- ja suurtegu polaaruurimise ajaloos. „Erebuse“ ja „Terrori“ (admiraal

Franklini laevad) sajakolmekümnest mehest ei suutnud end ükski päästa, olgugi, et neil laevad alles olid ja veel päälegi ranna lähedal seisid, kus ei puudunud jahivõimalused ja isegi inimesed. De Long („Jeannette“) kapten jäi ebasoodsatele oludele alla. Aga mõlemad julged norralased olid tervelt viisteistkümmend kuud lagedal polaarmedel vastu pidanud, olid elus ja terved; ükski liige polnud neil ära külmanud ja isegi kõhnemaks polnud nad sellest määratumast vaevast ja jõupingutusest jäänud! Nad oleksid oma seisukorras veel mõni hää aeg suutnud vastu pidada — aga vabastuse tund oli lähedal.

Nanseni õnnelik kojujõudmine.

17. juulil 1896 seisis Nansen ühel jääkünkjal ja kuulatas ümberringi lugemata hulgal õhus tiirlevate linnuparvede kisa. Järsku pingutas ta kõrvu, kuulatas hinge pidades. Mis, — mis see oli? — Ei, see pole ometi võimalik! — Kuid ometi, koerte haukumine! Või oli see mõni nii isesuguse häälega lind? Ei, ei, ainult haukuv koer võis see olla!

Kannapäält keeris ta laagrisse tagasi, aga Johansen arvas sääli, et ta igatahes olla eksinud. Pääle kiiresti võetud hommikueinet sidus Nansen suusad alla, võttis püssi, pikksilma ja kepi ning ruttas tuulekiirul üle valge lumivälja asja selgitama.

Varsi leidis ta koera jälgi. Või oli see ometi mõni rebane? Kuid ei, rebase jälg on ju palju vähem. Ja lennukilul läks sõit suuskadel maa poole. Korraga kõlab Nanseni kõrvu inimese hää; ta hüüab nii valjusti kui kopsud kannavad ja tormab üle pragude ja jääkuhjade, sest pääs on lähedal ning, võib olla, pole kojujõudminegi kaugel!

Ja tõesti — tema poole tuleb hüpeldes ja karates koer ja koera järele sammub mees! Nansen ruttab mehele vastu, mõlemad kergitavad mütse. Kes ka see võõras koeraga olla võis, ta pidi igatahes imestusest tarduma, kui ta järsku nagu otse põhjanabalt oma ette pigimusta suuskadel hiiglase nägi ilmuvat!

Juba seisid nad vastakuti ja sirutasid teineteisele käe.

„Rõõmustan otse pööraselt Teid-nähes“, ütles võõras.

„Täna, mina niisamuti“, vastas Nansen.

„On Teil ka laev siin?“

„Ei, minu laev pole siin.“

„Mitu Teid on?“

„Mul on ainult üks kaaslane säääl väljas jää-äärel.“

Võõras oli inglane, nimega Frederick Jackson; ta viibis hästi varustatud reisiseltskonnaga juba kaks aastat Franz-Joosepi-maal, saarestiku põhjalikuks uurimiseks.

Esimesel pilgul pidas ta suuskadel lähenevat musta kogu mõneks eksinuks „Frami“ meeskonnast. Kui ta aga kuulis, et Nansen ise ta ees seisab, oli ta seda enam üllatatud ja ühtlasi ka seda rõõmsam.

Nüüd mindi Jacksoni maija, kuhu ka Johanson varsi jõudis. Siin oli mõlema norralase esimene töö omale lugemata pajatäisi tulist vett muretseda, et jälle kord ammu unustatud pesemise mõnusust maitsta! Kareda harja ja roheline määreseebiga töötasid nad oma naha mitu korda järjestikku üle, et lahti saada vähemaltki suuremast mustast, mis veel nahaaugukestesse polnud imunud või nahaga päris kokku kasvanud. Siis lasid nad habet ajada ja juukseid lõigata; pääle seda riietati nad pääläest jalatallani uuesti, nii et nad lõpuks juba kurnis viisaka välimuse omandasid.

Suve jooksul tuli sinna üks laev Jacksoni reisiseltskonnale uut varustust tooma; selle laevaga sõitsid Nansen ja Johansen koju. Juba Vardös said nad omastelt ja tuttavalt oma telegrammide pääle vastused; meeste rõõm oli ääretu. Ainult üks mure vaevas neid veel: kus oli „Fram“? —

See oli Hammerfestis, kui Nansen kord hommiku vara unest äratati. Väljas ukse ees seisis keegi, kes temaga kolme soovis rääkida. Ju tal nii kaua ikka aega on, kunni olen end riietanud, arvas Nansen. Valmis rietatult läks ta välja. Tema ees seisis telegraafiameti juhataja otse ise omas kõrges isikus.

„Olen saanud telegrammi, mis Teid tingimata huvitama saab“, sõnas ta.

Nansen avas ja luges: „Fram“ täna hääs seisukorras kohale jõudnud. Laevas kõik korras. Lähen viibimata Tromsösse. Olge tervitatud kodumaal“.

Selle telegrammi saatja oli „Frami“ kapten, vahvä, truu Sverdrup!

ene lähenes nüüd maale. Laht avanes ja vahekoht korallsaare valges murdlainete vahus näitas, kus kohas väike jõgi merre voolas; põlismaane paksem ja tumedam rohe osutas kaugel mäeveerul ta jooksu. Laas ulatas siin üsna ranna ligi. Kauguses kerkisid uduselt ja peaaegu pilvesarnaselt mäed äkitselt külmanud lainetena üles. Meri oli vaikne, ainult kerge viirg käis tasta üle. Taevas õhetas.

Nikerdatud aeruga mees seisatas. „See peaks olema siin lähedal,“ ütles ta. Ta tõmbas aeru veest ja sirutas käed õieli oma ette.

Teine mees silmitses vene keulas istudes terasel pilgul maad.

„Tule ja vaata, Evans,“ ütles ta.

Mõlemad kõnelesid tasasel häälel, ja nende huuled olid karedate ja kuivad.

Mees nimega Evans tuli kõikudes piki paati, kunni küünis üle oma kaaslase õla vaatama.

Paber on saamatult joonistatud kaardi sarnane. Sage-dasest kokkupanemisest oli see kortsunud ja kulunud, kunni lagunema hakkas, ja teine mees hoidis koltunud räbalaid säält kokku, kus nad lahti olid läinud. Nende silm seletas hädavaevalt lahe kustunud kontuure.

„Siin on kari,“ ütles Evans, „ja siin on avaus.“ Ta vedas pöidlaküünega üle kaardi.

„See looklev ja kiirakääraline joon on jõgi — võiksin kihla vedada! — ja tähega märgitud koht on see, mida otsime.“

„Kas näed selle täpilise joone?“ ütles mees, kelle käes oli kaart, „joon on sirge ja käib kari juurest palmitukani. Täht on just säääl, kus joon ja jõgi lõikuvad. Peame koha ära märkima, kui laguuni läheme.“

„Pentsik lugu,“ ütles Evans pääle pausi, „misjaoks on siin need väikesed märgid? Just kui mõne maja plaan või midagi sellesarnast; kuid mis need väikesed risti-rästi kriipsukesed tähendavad on mulle selgusetu. Ja mis keeles on kiri?“

„Hiina keeles,“ ütles kaardi omanik.

„Tõesti? Kas tema oli hiinlane,“ sõnas Evans.

„Kõik olid nad hiinlased,“ ütles kaardiga mees.

Mõlemad istusid ja vahtisid mõned minutid kallast, kuna vene pikkamööda edasi kandus. Siis vaatas Evans aeru.

„Nüüd on sinu kord sõuda, Hooker,“ ütles ta.

Ja ta kaaslane pani rahulikult kaardi kokku, pistis tasku, astus ettevaatlikult Evansist mööda ja hakkas aerutama. Ta liigutused olid aeglased kui inimesel, kelle jõud pea raugemas.

Evans istus pool kinnisilmi, tähele pannes, kuidas korallsaare vahused murdlained lähemale ja lähemale roomasid. Taevas oli kui ääs, sest päike seisis peaaegu kesk-taevas. Kuigi nad varandusele nii lähedale olid jõudnud, ei

tunud ta oodatud vaimustust. Võitluse põnevus plaani teostamise pärast ja pikk öine teekond kindlalt maalt siia varustusega venes olid tal, ta oma sõnu tarvitades, „tuhina kõik mokka pannud.“ Ta katsus enda virgutuseks mõtted juhtida kullatükkidele, millest hiinlased rääkisid, kuid vaim ei püsinud neil, vaid tõttas ülepääkaela tagasi ettekujutusele mageda jõevee vulinast ja peaaegu kannatamatule kuivusele kuulil ja kõris. Mere rütmiline laksumine vastu saart hakkas kuulda-vale tulema ja kostis mõnusana ta kõrvu; vesi loksus piki venet, ja aer kostus iga tõmbe järele. Varsti jäi ta tukkuma.

Ta oli veel hämaralt teadlik saarest, kuid veider unekangas põimis end ta aistinguisse. Jälle oli ta ees öö, mil tema ja Hooker said hiinlase saladuse jälile; ta nägi kuivalget puud, väikest lõõmavat tuld ja kolme hiinlase musti kogusid — ühelt poolt kuupaistest hõbetatud, teiselt poolt tulekumast hõõguvaid — ja kuulis neid merimeeste zargoonis juttu ajavat, sest nad olid eri provintsidest pärit. Hooker sai esimesena nende jutu otsa pääle ja andis talle märku kuulata. Paiguti ei kuulunud jutuajamine ja paiguti jäi see arusaamatuks. Lootusetult hukkunud laev Filippiinidelt ja tagasituleku päevani mahamaetud varandus moodustasid loo tagapõhja; merehädast, haigusest õrenenud meeskond, tülid, korralagedus, viimaks paatidele minek ja täielik sihiskadumine. Siis sattunud Tsanghi kõigest aasta eest maaleminekul kullatükkide jälile, mis juba paarsada aastat tagasi olid maha maetud, jooksnud oma dzunkilt minema ja matnud nad oma ainukese käega, kuid väga kindlas kohas uuesti mulda. Ta toonitas eriti, et koht oli kindel — see oli ta saladuseks. Nüüd tarvitses ta abi, et sõita tagasi neid välja kaevama. Järsku krabises väike kaart ja hääled alanesid. Suurepärase lugu kahele kaldale paisatud Briti hulgusele kuulata! Evansi unenägu siirdus silmapilgule, mil tal Tsanghi pats käes oli. Hiinlase elu on vaevalt püha niikui eurooplase oma. Tsanghi kaval pisike nägu, algul jultunud ja metsik, nagu ehmunud*uss ja siis kartlik, äraandlik ja hale, muutus unenäos üllatavalt käegakatsutavaks. Lõpuks Tsanghi hirvitas üliarusaamatut ja kohutavat hirvitudust. Äkki sai kõik väga vastumeelse jume, nagu mõnikord võib unenägudes juhtuda. Tsanghi jahvatas rääkida ja

ähvardas. Unenägija nägi otsatu suuri kullahunnikuid ja Tsanghi tükkis vahele ja katsus teda neist eemale tõrjuda. Ta haaras Tsanghi patsist — kui suur oli kollane lontrus ja kuidas ta heitles ja hirvitas! Ta läks veelgi suuremaks. Siis sai helkivatest kullavirnadest kohisev ääs, ja üks hiiglasuur kurat, üllavatalt Tsanghi sarnane, kuid määratu musta sabaga, kandis sellesse süsi. Nad kõrvetasid hirmsasti ta suud. Teine kurat hõikas teda nimepidi: „Evans, Evans, sa unine narr!“ — või oli see Hooker?

Ta ärkas. Nad olid laguuni suus.

„Siin on kolm palmi. Nad vist on selle võsastikuga samas joones,“ ütles ta kaaslane. „Pane hästi tähele. Kui läheme võsastiku juure ja siit otse edasi läbi tihniku, siis olemegi päral niipea kui jõe ääre jõuame.“

Nüüd nad nägid koha, kus avanes jõe suu. Sellest virgus Evans. „Tee kähku, mees,“ ütles ta, „või jumala eest hakkab merevett jooma!“ Ta näris kätt ja vaatas üksisilmi hõbekilgendust kaljude ja roheline meremuda viiru vahel.

Äkki pööris ta peaaegu südametäiega Hookeri poole. „Anna minu kätte aer,“ ütles ta.

Nii said nad jõe suuni. Natuke maad edasi tõstis Hooker peopesaga pisut vett, maitses ja sülgas välja. Vähe aja pärast tegi ta sama katse. „See juba käib,“ ütles ta ja mehed hakkasid ahnelt jooma.

„Neetud,“ ütles Evans järsku. „Asi lähleb liiga pikka-mööda.“ Ja elukardetavalt üle vene nina kummardades, kukkus ta vett huultega imema.

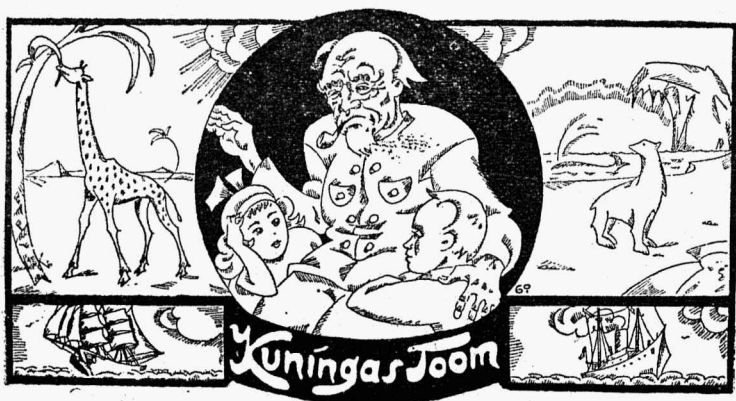
Viimaks tegid nad joomisele lõpu, sõudsid paadi väikesesse kurmu ja pidid hakkama läbi vee kohal rippuva paksu rägastiku maale minema.

„Peame katsuma siit kaldale saada, et võsale välja jõuda ja siht kätte leida,“ ütles Evans.

„Parem siis sõuame ringi,“ ütles Hooker.

(Järgneb.)

Maaja on päästetud.

h, teie olete jälle, mu poisid, astuge sisse, astuge sisse! Ja jälle otse koolist tulete, sul on aga täna palju raamatuid, kuule Endel! No võtke istet jälle siia kasti nurgale, täna on Eevikene ka päris erk, sundisin küll teda magama, aga mitte silma ei pigistand kinni, — nüüd istub sääl oma voodikese nurgas, kui kägu. Ta vist tunneb teid ära, no miks ei peaks ta neid lahingumehi ära tundma!

Nii — nii, — teate mul hakkas päris hirm, kui teie siit eile nii hilja ära läksite, mis pidid vanemad teile küll ütleva? Ah midagi ei ütelnud? No — no, — ega see ka niisama ei läinud! Aga üks kõik, mis me sest usutleme, mul on südamest hää meel, et sihukesi vapraid poisse oma toas näha võin ja neile oma elu läinud päevist saan jutustada.

Ärme viidame aega ilmaaegu — teie ei tohi ju igapäev ometi pimedas koju minna! — ma hakkas kohe oma jutujätuga pääle, nüüd kuulab mind ka veel see tüdrukupirts — tule siia, ma võtan su põlvele, — ta taipab küll vähe sellest kõigest, kuid tal on siiski hää kuulatada, vaadake, kuis silmakedes säravad, nagu taevatähed.

Siis sedaviisi — ma jõudsin Pärnu ja ilma suurema otsimiseta oli mul see käes, mida öösi pimedas Kihnust jälgima kihutasin: minu Maaja röövel „Bajadeer“ seisis sadamas ra-

hulikuna ja vaiksena, nagu poleks ta midagi oma mustade seinte vahel varjanud.

Istusin ühe tühja silgutünni otsa, lasin oma reisikompsu kõrvale kukkuda ja vaatasin üksisilmi seda veidi õudset neljamastilist. Ärev rõõm puksles rahutumalt rinnus, ja veidi nagu hirmu oli südame all, aga ma tundsin, et kõige pääle valmis olin, käsivarsis tuksus kärsitu jõud ja pääs liikusid hulljulged plaanid.

Kuidas laevale pääseda? Kas siit linnast sõjariistus mehed kaasa võtta, laevamehed kinni siduda ja terve laev läbi otsida? Ei, esimesel silmapilgul, kui see plaan mul pääajust läbi vilksas, taipasin kohe, et on lapsik nii mõtelda: esiteks, ei lase ükski laevamees ennast vastuhakkamata kinni siduda — oleks tingimata lahing tulnud — ja teiseks võis ju Maaja kes teab kuhu urkasse peidetud olla, kust teda keegi ei oleks võinud leida. Asja pidi hoopis teistmoodi ajama, jõuga ei saanud siin midagi teha, mingisugune kavalus pidi appi tulema.

Olin tookord ju veel noor ja vilumata. Tundsin ainult purjedekäiku, tüüri ja merd, muu igasugune elu oli mulle kinni olnud, suur kohustus aga pani mind mitmekordse jõuga mõtlema ja plaanitsema, ja säälsamas silgutünni otsas istudes valmiski päästmiskava, mille lõputagajärjed küll väga udustena paistsid, mille kõrval aga mingisugust teist võimalust Maajat tagasi Kihnu viia, näha ei olnud:

Pidin katsuma ennast Tallinna merimehena „Bajadeeri“ madruseks kaubelda, et siis Maaja asukoha üle selgusele jõudes kahekesi koos parajal silmapilgul põgeneda.

See oli iseenesest väga hädaohtlik ja raskelt läbiviidav plaan: mõni „Bajadeeri“ mees võis mind ju Kihnus näinud olla, ära tunda ja sellega tervest kavatsusest kriipsu läbi tõmmata! Teist teed aga polnud, aeg oli tegutsemiseks kiire — võis ju too hiiglapurjek iga silmapilk purjed üles tõmmata! — Ja nii kargasingi püsti, võtsin kompsukese käe otsa ja säädsin sammud sihi poole.

Mõtlen praegugi veel, kui lapsikult ja ettevaatamata see-gi päästmistee oli kavatsetud ja kui kergesti ta õnnetumalt lõppeda oleks võinud, tookord aga polnud võimalust külmave-

relisemalt asja läbi kaaluda, noor veri ihkas hoogsat ja üle-
pääkaela tegutsemist, ei läbenud pikaldasemalt talitada.

Astusin pikkamisi ja mõtted rüsesid tormillikult pääs. Mõistsin sugu Inglise keelt — tänu vana Jaagup Siigurdile, kes mulle seda juba poisikesepõlvest pääle oli aegamööda õpetand — ja sellega lootsin nende võõrakeelistega hakkama saavat. Kui aga kogeleva ja segama ei hakka, kui aga külma verd nii palju jatkuks, et kohtaotsiva Tallinnast pärit merimehena tarbeks loomtruult ja usutavalt esineda!

Päike paistis tulselt mulle selga, varblased sirtsusid jalge ees, vares kraaksus sadama kontori katusel ja olingi oma mõtetega jõudnud terasköieni, mille küljes seotuna õõtsus aeglaselt „Bajadeer“.

Laevalael ei olnud kedagi näha. Ainult suur valge kass käis uniselt ümberringi, vahetevahel käpaga nina pestes. Vist oli meeskond maale läinud, kuid keegi pidi ometi laevale jäänud olema, ja ses kindlas arvamisest astusingi mööda trepplauda otsekohe laevalaele. Julgelt ja kindlasti, palavaid äravushooge, mis üle keha jooksmata kippusid, tagasi surudes.

Jäin seisma ja koputasin vastu kajutiakent. Kostis tasane koiku naging, ja haigutus. Keegi oli sees — nüüd ainult julgelt edasi! Arvasin juba, ehk vast ilmub järsku Maaja kuskilt nurga tagant, siis ainult üks julge hüpe randa...

Kajuti uksele ilmus tüse laiaõlaline merimees. Kandis samasuguseid riideid ja mütsi, nagu need teisedki Kihnu saarel käies. Veldike nii kui hingasin kergemalt, sest seda meest ei olnud ma saarel näinud, võisin siis vähemalt temale kartmata oma valeisikut esitada.

„Tere hommikut“, ütlesin puudulikus Inglise keeles ja kergitasin mütsi. Ühtlasi lendlesid ja ragisesid selle üle mõtted pääs, kuidas kõige kohasemalt oma mängu alata.

Mees võttis piibu suust ja teretas vastu niisuguse lahke bassi häälega, et mul päris julguse värin üle keha käis. Tehke mis tahes, aga kuidagi ei saanud teda rõõvlina võtta, nii laia ja vastutuleliku naeratusega vaatas ta mulle otsa. Ja muidugi, ega siis kõik laevamehed Maaja varastamisest vast ei teadnudki, see vast oli mõne üksiku tegu. Seda parem aga

mulle, juba liikusidki mu silmi ees pildid päästetöö tagajärjekast lõpust!

Päris julge ja kohkumata häälega seletasin siis, mis mind siia laevale tõi, et olen kaua merel sõitnud, nüüd tükk aega kohta otsinud, Tallinnast pettunult Pärnu sõitnud ja nüüd juhtumisi siia võõramaa laevale sattunud, et ehk vast leidub õnneks mõni vaba koht...

Ja mis selle pääle see mees mulle vastas, pani mu südame nii tuksuma, et suure tegemisega sain teda rinnus kinni hoida: „Siis oled sa küll viimaks õnnega kokku juhtunud, praegu läks just mees maale, et mõnda merimeest leida — pikal reisil on nii mõnigi töö juure tekkinud ja nii mõnigi töotegija käsi külmaks kangunud — ja räägitakse, et sinne rahvas olla merega harjunud, lootsimegi siis sijt abi saada.“

Ei mäleta enam hästi, kas ta just nii ütles, aga umbes sarnaselt ta mulle vastas. Ta rääkis soravas Inglise keeles, mul oli suur vaev kõneldavaid sõnu õieti mõista.

„Olen siin teine tüürimees, tule mu järel, vaatame mis kapten sust arvab.“

Salajase hirmuga astusin mööda nagisevaid treppe alla poole. Kõndisin ju samal neljamastilisel, mida Kihnu rannas kõik nii suure aukartusega silmitsenud ja mis minult minu kallima vara oli oma salapärase seinte vahele peitnud. Just nagu oleks kuskilt tumedat appihüüet kuulnud, või nagu oleks pimedas tuttav nägu vilksatanud...

„Oota, Maajakene, veel mõni otsustav samm, ja siis säravad jälle meile Kihnu rannad vastu!

Kui kapteni kajuti astusime, käis mul külmajudin üleselja. Olin kujutanud omale ette suurt laiaõlalist mehemürakat, nüüd aga istus just kui meie küla karjapoiss sääl laua taga, pisikene, veidi nii kui küürakas, hõbehalli juuksega, imeliku terava ninaga, kõhna kitsa näokesega ja lapse käekesega, mis kiiresti laual paberihunnikuis sorisid. Just kui mõni külakirjutaja, või — ja sellepärast mul veidi õudne hakkaski, — just kui meie külasant Märt, küürakas ja kõver, haigustest kurnatud. Selle suure laevamüraka kapten!

Ta rääkis aga päris meeldiva häälega ja see vähendas

mu õudset tunnet. Ta päris, kus sündinud, kus ja kui kaua sõitnud, kui suur oskus mere alal, kui kauaks merele arvan jääda võivat ja palus viimaks minu pabereid ette näidata. Need olid mul korras, ainult meresõitude üle polnud mul mingisuguseid tunnistusi, neid aga ei näidanud kapten nõudvatki, nähtavasti polnud tal minu mereoskus käesoleval juhtumisel kuigi tähtis.

Ajas veel veidikese juttu, selgus muu seas, et see on Hispaania laev, kust ta aga tulnud ja mis põhjusel Eesti randa sattunud, selle üle ei kõnelenud kapten midagi, nähtavasti varjas ta seda minu eest. Lõpuks käskis õhtuks laevas olla, arvas et öösel sõiduks lahti läheb.

Ei saa ütelda, et ma kerge südamega laevalt lahkusin. Kõik oli hästi läinud, aga mis edasi? Kui laev öösi juba ära sõidab, kes teab kus ta viimaks peatab, ja kui peatab, mis ilma pennita võõra rahva seas pääle hakata? Ja veel koos Maajaga...

Aga see oli ikkagi võrdlemisi väike mure, hakatuseks oli kõik ju tehtud mis võimalik, ainult täie auruga edasi! Päälegi võis ju veel tänagi päästmisvõimalus koituda, õhtuni oli ju veel aega!

Astusin pikkamisi mööda randa oma paadi poole, et seda kindlamasse kohta viia. Päike oli kõrgel, tahmunud sadamaputkade taga lõõritas lõokene ja rannas seisvalt sõelaevalt kostis sütt väljalaadivate tööliste kisa ja vandumine.

Astusin pikkamisi sügavalt mõtetesse vajunud. Ja kui ma silmad üles tõstsin, et vaadata, kas juba paadi juure olen jõudnud, siis —

Praegugi on imelik tundmus südame all, kui seda silmapilku meele tuletan. Oli ju see nii narr, nii naljakas ja nii ülikurb ühtlasi:

Kümme sammu minust eemal, mööda liivast randa kiirelt sammudes tuli punakirju rätikuga ja palavusest õhkuvate paledega M a a j a !

Ja, ja, minu poisid, Maaja ise tuli. Ja tema järel veel kaks meest, tundsin needki kohe ära: kaks Kihnu poissi!

Midagi ei mõtelnud sel silmapilgul. Seisin kui välgust rabatult, hullemini kui välgust rabatult!

Komps kukkus käest maha, silmade ees läks kirjuks, praegugi veel on imelik tundmus südame all. Just nagu keegi hirvitas kärisevalt selja taga:

„Maaja on päästetud!“

Ferenc Molnár. Pál-tänava poisid. Ungari keelest tõlkinud prof. Jul. Mark. Kirjastus-Ühisus „Maa“ kirjastus. Tallinnas 1921 a.

„Pál-tänava poisid“ on üks uuematest raamatutest, mis õpetaja meile alles hiljuti tõi. Esimene poiss, kes selle raamatu oma kätte lugeda sai, kiitis seda väga, et olevat väga huvitav ja ilus. Siis tahtis igaüks lugeda. Kirjutati järjekord, ja mina sain raamatu kolmandamana. Mulle meeldis ta ka väga.

Õpetaja seletas, Ungari kirjanik Molnár oskavat väga hästi kirjeldada lapsi, iseäranis poissa. Poistest on ka ses raamatus jutt, nagu päälkirigi ütleb.

Pál-tänava poisid need on salk keskkooli õpilasi Pesti linnas. See linn on suur, kõrgete majade ja kitsaste tänavatega, kus lastele vähe vaba ruumi jääb päälõunaseks mängimiseks. Sellepärast oli siin poistele iga suurem maatükk tähtis. Pál-tänava poisid olid omale ammust ajast võtnud ainuõiguse vaba ehitusplatsi üle, mida nad „krundiks“ kutsusid. Krunt oli nende riik, kus nad palli mängisid, koosolekuid pidasid ja muidu aega viitsid. Nende juhataja oli suur tark poiss Boka, kes hästi õppis,

aus oli, oma seltsilisi alati väga mõistlikult juhatas ja neid iialgi kellelegi ei lubanud halba teha. Teistest poistest olid tähtsamad: Csónakos, kes kahe sõrme abil vilistada oskas, Geréb, kes kord valmis oli oma seltsilisi vaenlastele ära andma, pärast aga kõik andeks palus ja teistega ühes võitles, Csele, kel oli ilusus müts ja kes oli üldse igatpidi peenike poiss, Kolnáy, Barabás ja teised. Need olid kõik Pál-tänava poiste sõjaväes ülemad sõjaväelased: kindral, kaptenid, leitnandid, alamleitnandid, lipnikud jne. Kuna reamehi, seda päris sõjaväge, polnud rohkem, kui üks poiss — väike valgevereline Nemessek Ernő. Nemessek paistis teistele nõrga ja viletsa lapsena, kes suurte poiste vastu ei saanud; sellepärast oli ta ikka reamees ja pidi niisugusena teiste, ülemate tujusid ja karistusi kannatama. Nemesseki õige iseloom, ta vahvus ja ausameelsus selgusid ainult viimases võitluses „Krunði“ eest Pál-tänava poiste ja Botaanika-aia poiste vahel. See võitlus moodustabki õiti terve jutu sündmüstiku. Botaanika aia poisid olid suured reaalkooli õpilased, nad kandsid punaseid särke ja olid väga julmid. Nende päalik oli kuulus Ats Feri, väga karm kuid ühtlasi ka väga õiglane poiss. Kõige hirmsamad neist olid mõlemad vennad Pásztorid, keda väga kardeti. Botaanika-aia poistel ei olnud pallimängu kohta ja nad tahtsid „Krunði“ Pál-tänava poistelt ära võtta. Pál-tänava poiste saatkond käis Botaanika-aias luuramas; sel käigul kukkus väike Nemessek vette, kuid läbimärjana jätkas ta oma ülesannet. Selsamal õhtul pidi ta veel, vaenlase eest pelgus olles, pool tundi akvaariumi kastis külmas vees istuma. Väike reamees külmetas. Haiguse pääle vaatamata ronis ta teisel õhtul jälle suure puu otsa, et punasärkide plaane pääl kuulata. Nende hulgas oli siis ka äraandja Geréb. Nemessek ei püsinud aga puu otsas, kui seltsimehi laimama hakati; ta tuli maha ja üllatades kõiki, pidas ta vahva kõne. Ats Feri käsul kasteti ta kaelani vette. See mõjus muidugi haigusele halvasti, ja kuulsal lahingu päeval lamas Pál-tänava poiste ainuke reamees juba päris haigena voodis. Kuid ta ei võinud siin püsida lõpuni, teades seltsilisi võitlemas. Salamahti riietus ta ja puges välja, jõudes „krundile“ sõpradele appi tähtsamal, otsustavamal siimapilgul. Ta takistab Ats Ferit vangivõetud punasärke lahti päästmast, ja nüüd on võit Pál-tänava poiste pool. Selle eest ülendakse Nemessek kindrali, Boka käsul

kapteniks. Vaene väike kapten aga sureb mõni päev hiljem, olles ümbritsetud seltsilistest, kes tulid talt endist ebaõiglust andeks paluma. Nemeceki surm, samuti ka tema vanemate kurbus, kes on lihtsad töönimesed ja kes on kaotanud oma ainsama lapse, — on väga ilusti ja liigutawalt kirjeldatud ses jutus.

Päl-tänava poisid, kes oma krunti nii vahvalt kaitsesid, kaotavad oma riigi varsti jälle jäädavalt. Krundi omanik hakkab sinna ehitama suurt kolmekordset maja. Ka Botaanika-aia poisid peavad oma maaalalt lahkuma, sest nii kärarikast publikumi ei sallita sääl.

See jutt lõpeb niiviisi õige kurvalt ja esimest korda hakkas Päl-tänava poiste noore kindrali, Boka „lihtsas lapse hinges aimdus tärkama, mis see elu õieti on, mille võitlejad, murelikud ja rõõmteenijad meie kõik oleme.“ August Mets.

Uua ruuk.

Küsimused ja vastused.

Uued küsimused.

Vastused saata hiljemalt 15. novembriks aadr. „Vikerkaari“ toim. Tallinn. S. Tartu m. 44.

10. Missugune osakond või üksik jutt meeldis sulle selle aasta „Vikerkaaris“? Harald.

11. Mida sooviksid „Vikerkaari“ tulevases aastakäigust leida. Niine.

Vastused.

Küs. 8. Mis oleks su ülim soov?

Minu ülim soov on igaühele, kui mul võimalik on, head teha. Roosinupp.

Et ei oleks ilmas õnnetumaid, kes, enese süü pärast seda on. Niine.

Ma sooviksin omale palju raha, sest raha paneb kõik rattad käima. Tibi-Tilluke.

Minu ülim soov oleks saada palju raha, et võiksin koolis käija ja kirjandust lugeda. Kajak.

Minu ülim soov on, kui suureks saan, ülikooli minna. Lepatriinu.

Palju on mul soove aga kõige rohkem tahaksin ma loodusteadlaseks saada. Maikelluke.

Minu soov on püüda hariduse poole. Tillu-Tibi.

Haridust ja edasijõudmist koolis soovivad veel Väike Vilma, Öhtueha, Linda ja Lumikelluke.

Igakord, kui näen koolis lapsi, kes peavad häbenema oma määrinud pesu ja ülikondade pärast, tekib minus ikka härdamalt soov, et seda ükskord enam ei oleks! Veel härdamalt aga sooviks, et kõik lapsed, kes näevad oma ümbruses halbu ja inetuid kombeid, mis nende hinges matavad kõik hääd ja ausad kalduvused, oleks ükskord, ja võimalikult ruttu, päästet sest pahest. Hella Päiksepaiste.

Oma isamaale kasulikuks inimeseks saada. Täheke.

Minu ülim soov oleks oma kodumaale kasuks ning toeks olla. Päiksekiir.

Et Eesti rikkaks ja õnnelikuks saaks! Üks väike tüdruk.

Et kaoks meie kodumaalt kõik, kes riigi ja ükiskonna kulul oma isiklisi elumõnususid suurendavad. Ma arvan, siis oleks teistel parem elada. Heinakübe.

Et mu sünnimaal oleks elu kõlbline ja kaine. Bokka.

Minu ülim soov on olla kasulik ühiskonnale. Viire.

Minu ylim soov on, et keeleuuendus täies ulatuses ja võimalikult pea läbi läheks. Tahan, et võiksin uhkelt ja püstipäiselt kõnelda demonstreerivalt väljamaalaste ees kõlavat kultuurilist Eesti keelt. Selle eest tahan võidelda! Hämmari Raud.

Tahaksin rikkaks saada, et toetada abita jäänud Eesti kunsti ja kirjandust. Kõrgeks ja ülevaks peab see tõusma, rõõmuks ja uhkuseks meie rahvale. T a i d u r.

Et meie kodumaal sünniks mees, kelle nimi kannaks kaugele meie väikese rahva nime ja kelle elutöö looks jäädava mälestuse temast enesest ja tervest Eestist. A r n o.

Minu ülim soov, et kasvaks suureks ja perekaks meie noor vikerlaskond ja täidaks „Vikerkaari“ veerud rõõmsa rõkkamisega!
Hillar.

Et pääseks iga õpilaseni Eestis ilus, noorus-särav ajakiri „Vikerkaar“! V i i v e L o k k.

K ü s. 9. Kas armastad loomi ja missugune neist on sinu sõber?

Oh kui väga armastan ma loomi, kuid siiski nende seast on mulle kõige parem sõber koer, sest et ta kõige truim loom inimesele on. T ä h e k e.

Koera armastan ma väga. Ta on mõnikord niisama tark, kui inimene, ehk ta küll rääkida ei oska. Ma tean väga palju jutte koertest. Üks jutt meeldis mulle väga, see oli ühe vene kirjaniku oma — „Talvituspaik Studjoonõil“. Säl on nii ilusasti räägitud inimese ja koera sõprusest. Peaks see ka Eesti keeles ilmuma „Vikerkaares“! A r n o.

„Vikerkaari“ sõbrad näivad koeri üldse väga armastavat. Sellest loomast kirjutavad: P ä i k s e k i i r, L u m i k e l l u k e, V ä i k e V i l m a, J a a n i l i l l, M i r d i o k s, V ä i k e V i n g e r p u s s (tema koera nimi on Tips), K i i r g a v P ä i k e, N a l j a h a m m a s, L e e k—S ä d e m e k e, R o o s i n, u p p j a L i n d a.

Ühte armastan, teist kallistan, mu sõbrad on kass ja koer. T i l l u t i b i.

Neid loomi armastavad veel M a i k e l l u k e ja M u s t l a n e.

Mina ei armasta toaloomi, ei kassi ega koera. Suurt õuekoera sallin ennemini. Koduloomad, nagu lehm, hobune ja lambad on mulle aga väga meeltnööda. H e i n a k ü b e.

Loomi armastan ma kõiki, aga hobust üle kõige. V ä i k e E l l e n.

Hobune, sest ma armastan ratsutada. T a r t u P a u l.

Hobust armastab veel Kikeriki.

Mina armastan kõiki loomi. Minu kõige armsam sõber on väike pruunikirju kitse tall. Lepatriinu.

Lamba talled õige kenad, kui nad murul kepsu lõövad Ühte neistki tahaks ma, oma sõbraks tunnista. Pimesikk. Sellega nõus. Tibi-Tilluke.

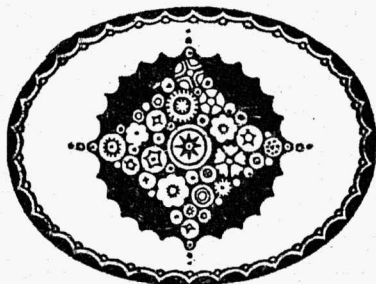
Kõige armsamad sõbrad on mul igapäev söödavad tuvi- ja varblased. Põhjanael.

Ilust puurilindu armastab Öhtueha.

Armastan ahvisid, neist meeldib mulle „Consul“ kõige enam. Tsin-tsan-tso.

Armastan kõiki teisi loomi pääle kirpude. Kajak.

Kõiki koduloomi armastan, kuid ükski loom ei või olla sõber inimesele. Viire.

1928